

«6D030100 – Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Қазақстан Республикасындағы тасымалдаудың жекелеген түрлерін құқықтық реттеу: ұлттық және халықаралық аспектілері» тақырыбындағы Әліпұлы Еріктің диссертациясына берілген

ШКІР

Диссертациялық зерттеу Қазақстан Республикасындағы тасымалдаудың жекелеген түрлерін құқықтық реттелуін зерттеуге арналған. Зерттеу тақырыбы Қазақстан Республикасында да, әлемдік ауқымда да көлік жүйесінің қарқынды дамуын ескере отырып, қазіргі контексте өте өзекті. Халықаралық экономикалық ынтымақтастықты дамыту халықаралық жүк тасымалдарының көлемін ұлғайтуды айқындайды, ал Қазақстанды әлемдік экономикалық процестерге тарту отандық заң ғылымының осы тасымалдарды құқықтық реттеуге қатысты мәселелерге жүгіну қажеттілігін болжайды. Көлік кешенін құқықтық реттеуде халықаралық экономикалық байланыстардың кеңеюіне, іскерлік ынтымақтастықтың жаңа ұйымдастырушылық формаларының пайда болуына байланысты маңызы артқан халықаралық жеке құқық нормалары маңызды рөл атқаруға арналған. Тасымалдау саласындағы заңнама жекелеген мемлекеттердің көлік жүйесін әлемдік көлік жүйесіне біртіндеп кіріктіре отырып, халықаралық қатынастағы тасымалдау процесін жетілдіруді және отандық тасымалдаушының позициясын нығайтуды қамтамасыз етуге тиіс.

Халықаралық жүк тасымалын ұйымдастыруда қазіргі уақытта көптеген проблемалар бар, олардың қатарына тұрақты және тұрақты емес автомобиль қатынасында шекарадан өту жатады. Мемлекеттер мойындаған жүк тасымалын есепке алу және бақылау жүйесі іс жүзінде жоқ. Автомобильмен тасымалдау кезінде: автокөліктің қауіпсіздігіне кепілдік беру және жоғары қауіптілік көзімен үшінші тұлғаларға зиянды өтеуді қамтамасыз ету маңызды мәнге ие. Бұған халықаралық автомобиль тасымалдарында азаматтық жауапкершілікті сақтандыруды енгізу арқылы қол жеткізіледі. Жоғарыда айтылғандардың барлығы диссертациялық зерттеудің өзектілігін анықтайды.

Диссертациялық зерттеуде Қазақстан Республикасында және шетелде жүк тасымалдаудың жекелеген түрлерінің теориялық және құқықтық аспектілері, соның ішінде, жүк тасымалдаудың жекелеген түрлерінің түсінігі, түрлері және ерекшеліктері жан-жақты зерттелген. Сонымен қатар автор жүк тасымалдаудың жекелеген түрлерін құқықтық реттеудегі Қазақстан Республикасының теориясы мен тәжірибесін, әлемдік тәжірибені талдады.

Ғылыми проблема ерікті түрде алға тартылмайды, бұл диссертанттың осы саладағы тәжірибе мен құқықтық әдебиеттің жай-күйін терең зерттеуінің нәтижесі.

Диссертациялық зерттеудің ғылыми жаңалығы халықаралық келісімдер мен конвенцияларды талдай отырып, халықаралық жүк тасымалын құқықтық реттеудің өзекті теориялық және тәжірибелік мәселелерін кешенді

тұжырымдау мен әзірлеу болып табылады.

Халықаралық жүк тасымалын жүзеге асыру кезінде қалыптасатын қатынастарды құқықтық реттеудің теориясы мен практикасын зерттеуге кешенді көзқарас оларды реттеудің жай-күйін, тенденциялары мен перспективаларын бағалауға және бірқатар жаңа ережелерді негіздеуге мүмкіндік береді.

Жұмыстың ғылыми жаңалығы нарықтық қатынастар жағдайында халықаралық жүк тасымалын құқықтық реттеудің кейбір мәселелері алғаш рет зерттелгендігінде.

Диссертация тасымалдауды ұйымдастыру саласындағы қоғамдық қатынастарды құқықтық реттеу жүйесін біртұтас, егжей-тегжейлі тұжырымдама деңгейінде оның құрылуының, мақсат қоюының және жұмыс істеуінің негізгі аспектілерін көрсететін алғашқы ғылыми зерттеу болып табылады.

Автор әзірлеген тасымалдауды ұйымдастыру саласындағы қоғамдық қатынастарды жүйелі реттеу тұжырымдамасы тиісті қатынастарды реттейтін құқықтық нормалар жүйесінің құрылымы, функционалдық мақсаты және даму жолдары туралы көзқарастар жүйесі болып табылады. Мазмұндық белгілері бойынша объективті түрде құрылымдық реттелген біртұтас бірлікке біріктірілген құқықтық нормаларды жүйелеудің нақты негізі тікелей қатынаста тасымалдау процесінде көлік ұйымдарының өзара іс-қимылы кезінде қалыптасатын азаматтық-құқықтық ұйымдық қатынастардың жиынтығы болып табылады.

Әліпұлы Ерік заманауи зерттеу әдістерін, соның ішінде жүйелік талдауды және ұлттық және халықаралық аспектілерді салыстырмалы зерттеуді қолданды. Бұл проблемаларды терең және жан-жақты қарастыруға, үлгілерді анықтауға және тиімді шешімдерді ұсынуға мүмкіндік береді.

Диссертациялық зерттеудің құндылығы автордың теоретикалық қорытындылары мен ережелері азаматтық құқықтың теориясын тереңдетеді және қарастырылып отырған мәселелерді танудың алғышарттарын қалыптастырады. Барлық тұжырымдар мен ұсыныстар зерттеу тақырыбы бойынша нормативтік, теориялық-құқықтық, статистикалық материалдар мен жарияланымдарды кеңінен қолдану нәтижесінде алынды.

Диссертацияның ғылыми нәтижелері, тұжырымдары мен қорытындылары негізділігімен, қисындылығымен және сенімділігімен, сондай-ақ жүйелілік пен өзара байланыстың жоғары деңгейімен сипатталады. Диссертация ішкі бірлігімен ерекшеленеді, аяқталған ғылыми еңбекті білдіреді. Нақты тұжырымдалған мақсаттар мен зерттеу міндеттері диссертацияның әр бөлімінде дәйекті теориялық және әдіснамалық шешім тапты.

Диссертацияның негізгі ережелері мен қорытындылары, сондай-ақ ғылыми зерттеулердің жекелеген нәтижелері 10 ғылыми еңбекте көрініс тапты, олардың ішінде халықаралық ғылыми-практикалық конференциялардағы баяндамаларда, Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғарғы білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны

қамтамасыз ету комитеті ұсынған журналдарда, сондай-ақ Scopus халықаралық базасына кіретін журналда көрініс тапты.

Диссертацияның логикалық құрылымы және нақты тараулары бар. Автор тақырыптың әртүрлі аспектілерін егжей-тегжейлі зерттеп, оның қорытындылары мен ұсыныстарын өте анық және дәйекті түрде ұсынды. Әліпұлы Ерік зерттеу барысында жауапкершілік пен кәсібиліктің терең деңгейін көрсетті, бұл тақырыпқа байыпты ғылыми көзқарасты көрсетеді.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, ғылыми кеңесші ретінде Әліпұлы Еріктің «6D030100 – Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Қазақстан Республикасындағы тасымалдаудың жекелеген түрлерін құқықтық реттеу: ұлттық және халықаралық аспектілері» тақырыбына жазылған диссертациялық зерттеуі ғылыми жұмыстарға қойылатын барлық талаптарға сәйкес келеді және қорғауға ұсынылатын зерттеу жұмысы деп санаймын.

**Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университетінің
конституциялық және азаматтық
құқық кафедрасының меңгерушісі,
з.ғ.д., профессор**

А.Е. Бектурганов

